

1922: ο ξεριζωμός

Διαδρομές επιβίωσης

Μέρος Β΄

Ως τις 18 Σεπτεμβρίου 1922, την επομένη της λήξης της προθεσμίας που είχε θέσει ο Νορμαντίν μπίης, 180.000 πρόσφυγες είχαν μεταφερθεί από τη Σμύρνη και τα γειτονικά λι-

μάνια στην Ελλάδα. Έπαινο: πρόσφυγες στην Πούρτα της Σμύρνης βαδίζουν για να επιβιβαστούν σε πλοίο, που θα τους μεταφέρει στον Πειραιά, το Σεπτέμβριο του 1922.

Ιστορία του Ελληνικού έθνους, τ. ΙΕ΄, σ. 247.

Μαρτυρία

(Αφηγείται στον Σάββα Παπαδόπουλο* η Ευμαία Δερέ, το γένος Στ. Λύκου 1913-1998, Δωμάτια Σωκίων, Κύργια).

Κατάγομαι εκ Δωματίων Σωκίων Μικράς Ασίας. Εδώ ήρθαν οι γονείς μου ήρθα και εγώ με την προσφυγιά. Από κει ξεκινήσαμε επειδή μας κυνηγούσαν οι Τούρκοι. Είπε ο ελληνικός στρατός να φύγουμε και να πάμε στο σταθμό των τραίνων στα Σώκια όπου ήταν πολύς κόσμος. Πήγαμε και εμείς, βγήκε ο Δεσπότης και είπε «να φύγετε όπου μπορείτε δεν έρχεται άλλο τρένο, οι Τούρκοι έρχονται».

Φύγαμε από κει «δια ποδαρίων», πήγαμε στο Κουσάντασι. Από κει κόσμος πάρα πολύς. Πλοία δεν ερχόντουσαν κι αν ερχόντουσαν γινόταν της κακομοίρας. Από κει πάλι βγαίνει ο Δεσπότης και λέγει «φύγετε από δω πηγαίνετε στο Γιουσουλούκ», πάλι «δια ποδαρίων». Τι να κάνουμε δεν είχε τίποτα, βρέθηκε ευτυχώς ένας και μας έβαλε τη γιαγιά μου και εμένα σε άλογο καβάλα πήγαμε μέχρι το Γιουσουλούκ. Εκεί μπήκαμε στο τραίνο και φτάσαμε στη Σμύρνη. Ήταν Παρασκευή βράδυ. Από κει το πρωί ξεκινήσαμε με ένα πλοίο, το '22 τον Αύγουστο μήνα. Είχα εκεί ένα θείο που ήταν στρατιωτικός γιατρός, αδελφός της μητέρας μου, οι θειάδες μου και εγώ. Μας έβαλε σε ένα

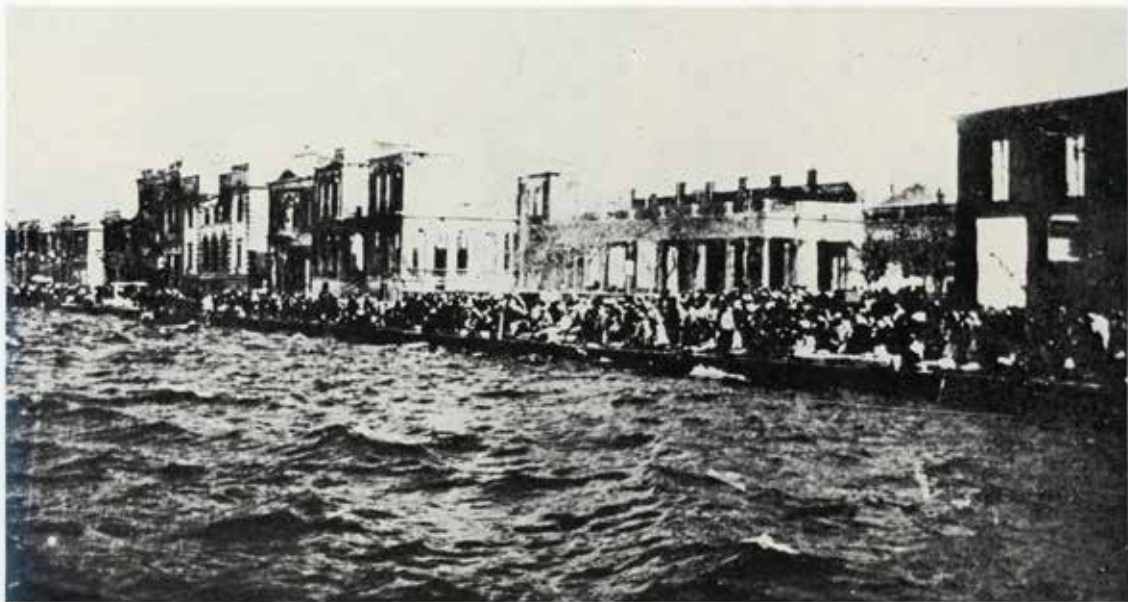
* Σάββας Παπαδόπουλος (1927-2020). Ερευνητής της τοπικής ιστορίας και λαογραφίας, με πλούσιο συγγραφικό έργο που φωτίζει την εγκατάσταση και διαδρομή πολλών προσφυγικών οικισμών Ποντίων της Δράμας.

πλοίο και φύγαμε. Το πλοίο αυτό 20 χρόνια είχε να δουλέψει και σταματήσαμε στη μέση του πελάγους και βλέπαμε από κει τη σφαγή που κάνανε οι Τούρκοι που πέσανε πάνω στο λαό της Σμύρνης, βλέπαμε από μακριά.

Φθάσαμε στη Χίο με ρυμούλκηση από άλλο πλοίο και από τη Χίο μας έβγαλε στη Σάμο. Εκεί καθίσαμε κάνα δυο μέρες έξω στα τσαντίρια και μετά πήγαμε στο Βαθύ. Από κει στο χωριό Μυτιληνιούς αράξαμε. Μέχρι το 1929. Μετά ήρθα εδώ όπου είχαν έρθει οι γονείς μου το 1923. Τους είπαν ότι θα τους δώσουν σπίτια χωράφια με την ανταλλαγή. Και έτσι ήρθα και εγώ στο νομό Δράμας όπου είχαν έρθει Σωκιανοί κι εδώ στα Κύργια και στην Αδριανή, άλλοι είναι στο Πράβι, Δωμάτια κ.λ.π.

Οι Σωκιανοί δουλεύαν εδώ καπνά, αμπέλια και λοιπά.

Μικρή ήμουν εγώ δεν είχα ιδέα πού ερχόμασταν. Παντρεύτηκα το 1933 και έχω σήμερα εν ζωή τρία παιδιά. Εργάστηκα ως νηπιαγωγός τα περισσότερα χρόνια εδώ, στα Κύργια.

Ἡ εἰσοδος τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ στὴ Σμύρνη, στίς 27 Αὐγούστου 1922, προκαλεῖσε πανικό στοὺς πρόσφυγες καὶ στοὺς κατοίκους τῆς Σμύρνης καὶ συγκέντρωσή τους στὴν προκευμαία.

Ἐπάνω: τὸ συγκεντρωμένο στὴν προκευμαία τῆς Σμύρνης πλῆθος περιμένει μάταια τὴν ἄφιξη ἀλλοίων, τίς τελευταῖες μέρες τοῦ Αὐγούστου 1922.

Μαρτυρία

(Αφηγείται ο Αβραάμ Πολυχρονιάδης (γεν.1903),
(Γ)κολτσούκ Νίγδης (Καππαδοκία) - Καλαμπάκι Δράμας).

Εδώ στο Καλαμπάκι είμαστε καμιά 200αριά οικογένειες Καραμανλήδες από το 1924 με την Ανταλλαγή. Πρώτα κατεβήκαμε στη Μερσίνα και από εκεί κατευθείαν με το βαπόρι μας πήγαν στον Πειραιά, στο νησί Άγιος Γεώργιος για καραντίνα. Από τον Άη Γιώργη μας πήγαν στην Πάργα. Εκεί καθίσαμε 44 μέρες, εκεί συνέχεια είχαμε βροχή, χάλια. Από κει ήρθε ένας καλόγερος για μας έφερε στην Καβάλα. Από το 1912 ήταν Καραμανλήδες εδώ και στην Ξάνθη καμιά εικοσαριά άτομα. Ήρθαν το '12 το μάθαμε εμείς και είχε ο καθένας τον αδελφό του, τον πατέρα του, τον πεθερό του και ήρθαμε και εμείς το '24. Πήγαμε στην περιφέρεια της Καβάλας εδώ είχε ελonoσία στους κάμπους, πήγαμε σε βουνochώρια, στον Ακροπόταμο Καβάλας οι περισσότεροι. Από τα χωριά γύρω από το Κουλτσούκ 18 οικογένειες είναι εδώ.

Εκεί γεωργία κάναμε η παραγωγή μας ήταν σίκαλη, πατάτες, φασόλια. Και εδώ πάλι γεωργία κάναμε. Έχει και εμπορους από άλλα χωριά από το Σούβερμεζ (χωριό που δεν δίνει νερό, αφιλόξενο).

Τον πρώτο καιρό εδώ υποφέραμε πολύ, σπίτια δεν είχαμε σε καλύβες μέσα μπήκαμε, έβρεχε πάνω μας.

Πέθαναν πολλοί. Τώρα, ύστερα από τόσα χρόνια είμαστε καλά, δόξα σοι ο Θεός... Βγάλαμε γιατρούς, καθηγητές, εμπορους, έχουμε προόδους.

Σάββας Παπαδόπουλος, «Θέματα Εθνογραφίας», Το Λυχνάρι, 6 (Νοέμβριος 1999) 8-9.